

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

SEIMO KONTROLIERĖS INICIATYVA ATLIKTO TYRIMO DĖL ASMENŲ TEISĖS Į SAUGIĄ IR ŠVARIĄ APLINKĄ NEUŽTIKRINIMO DĖL VALSTYBĖS INSTITUCIJŲ NEVEIKIMO PAŽYMA

2024 m. sausio 19 d. Nr. 4D-2022/1-639
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Erika Leonaitė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 13 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Konstitucijos 73 straipsnį bei Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 3 straipsnį, pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos (toliau – Inspekcija) ir Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos (toliau – Departamentas) pareigūnų veiksmų ar galimo neveikimo Vilniaus miesto <...> gatvėje (<...> mikrorajone) BUAB „X“ pastatytuose daugiabučiuose ir vienbučiuose gyvenamuosiuose namuose bei aplinkinėse teritorijose gyvenančių gyventojų teisės į saugią bei švarią aplinką neužtikrinimo.

2. Šio Seimo kontrolierės pradėto tyrimo pagrindu tapo interneto svetainės www.15min.lt 2022 m. gegužės 19 d. straipsnyje „Vilniuje nuotekos iš naujų namų srūva į pievą: už galvų susiėmę ir aplinkosaugininkai, ir gyventojai“ bei interneto svetainės www.lrytas.lt 2022 m. gegužės 30 d. straipsnyje „Smarvė žmones verčia iš kojų, o jiems tik atrėžia: gyvenate neužbaigtos statybos namuose, tad patys kalti“ paskelbta informacija, jog „[...] paaiškėjo, kad UAB „X“ vykdoma daugiabučių gyvenamųjų namų statyba neužbaigta, buitinių nuotekų tinklai nesujungti su Vilniaus m. centralizuotu nuotakynu (projekte numatyta sujungti), be statybą leidžiančio dokumento pastatyti buitinių nuotekų valymo įrenginiai, kurių nuotekos išleidžiamos į aplinką. O nuotekos esą yra gyventojų, įsikėlusių gyventi į neužbaigtos statybos pastatus (butus), kurie naudojami nebaigtos statybos nuotekų tinklais.“

3. Tyrimu siekiama nustatyti:

3.1. ar Inspekcijos pareigūnai tinkamai įgyvendina Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatyme (toliau – Priežiūros įstatymas) įtvirtintas pareigas statybos valstybinės priežiūros srityje ir ar imasi veiksmų Vilniaus miesto <...> gatvėje (<...> mikrorajone) susidariusiai situacijai dėl galimai savavališkai įrengtų nuotekų valymo įrenginių, taip pat teisės aktų nustatyta tvarka daugiabučių gyvenamųjų namų statybos užbaigimo procedūrų neatlikimo spręsti;

3.2. ar Departamento pareigūnai ėmėsi ir imasi visų būtinų priemonių, siekdami, jog <...> gatvėje BUAB „X“ savavališkai pastatytuose ir gyventojų iki šiol naudojamuose nuotekų valymo įrenginiuose kaupiamos nevalytos buitinės nuotekos nepatektų į aplinką ir aplinkinėje teritorijoje būtų užtikrinta tinkama aplinkosauginė būklė.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Atsižvelgus į šios pažymos 1–3 punktuose nurodytą informaciją, Seimo kontrolierės atliekamo tyrimo metu buvo išanalizuota interneto svetainės www.15min.lt 2022 m. gegužės 19 d. straipsnyje „Vilniuje nuotekos iš naujų namų srūva į pievą: už galvų susiėmę ir aplinkosaugininkai, ir gyventojai“ bei interneto svetainės www.lrytas.lt 2022 m. gegužės 30 d. straipsnyje „Smarvė žmonės verčia iš kojų, o jiems tik atrėžia: gyvenate neužbaigtos statybos namuose, tad patys kalti“ paskelbta informacija ir tuo pagrindu buvo kreiptasi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją (toliau – Savivaldybės administracija), Inspekciją bei Departamentą, be kita ko, institucijų prašant:

4.1. Savivaldybės administracijos – informuoti, ar pagal galiojančią teisinę reglamentavimą yra numatyta, kokiam statinio statybos etape statytojas privalo atlikti prisijungimo prie centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų statybos darbus, ir atsižvelgiant į tai, nurodyti, kada UAB „X“ privalėjo atlikti prisijungimo prie Vilniaus miesto centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų statybos darbus; pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą Savivaldybės administracijos nuomonę, kokia viešojo administravimo institucija ar kitas atsakingas subjektas turėjo kontroliuoti ir užtikrinti UAB „X“ prisijungimo prie Vilniaus miesto centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų statybos darbų įgyvendinimą;

4.2. Inspekcijos – pateikti (nurodyti) Inspekcijai žinomą informaciją, susijusią su UAB „X“ <...> gatvėje statomais (pastatytais) daugiabučiais ir vienbučiais gyvenamaisiais namais (toliau bendrai vadinama ir pastatais), kuriems statybos užbaigimą patvirtinantys dokumentai dar iki šiol nėra išduoti, statybą leidžiančiais dokumentais; informuoti, ar Savivaldybės administracijai išdavus UAB „X“ statybą leidžiančius dokumentus pastatų statybai Inspekcija atliko statybos patikrinimą (-us), kaip tai numato Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo nuostatos; informuoti, nuo kada ir kokio (-ių) asmens (-ų) ar institucijų pranešimo, prašymo ar skundo pagrindu Inspekcijoje tapo žinoma informacija apie UAB „X“ vykdytos, tačiau neužbaigtos pastatų statybos problemas, t. y. be statybą leidžiančio dokumento pastatytą buitinių nuotekų valymo įrenginį, be leidimo išgręžtą vandens gręžinį, pastatų, kurių statyba nėra baigta teisės aktų nustatyta tvarka, eksploatavimą pagal paskirtį ir kt.; nurodyti kitus (jei Inspekcijai žinomi) UAB „X“ padarytus statybą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus; informuoti, kokios aplinkybės ir kokie pažeidimai, susiję su pastatams skirtų nuotekų valymo įrenginių įrengimu, buvo (jei buvo) konstatuoti Inspekcijos atliktų patikrinimų metu; nurodyti, ar Inspekcija atliko patikrinimus ir vertino faktines aplinkybes, susijusias su pastatų, kurių statybos užbaigimo procedūros iki šiol nėra atliktos, eksploatavimu, t. y. kai nebaigtuose statyti pastatuose yra nuolat gyvenama; jei taip – nurodyti, kokių konkrečių veiksmų tuo aspektu Inspekcija ėmėsi; jei jokių veiksmų nebuvo imtasi – nurodyti to priežastis; informuoti, ar po Inspekcijos atliktų patikrinimų UAB „X“ ar (ir) kitiems subjektams, atsakingiems bei susijusiems su pastatų statyba, šių pastatų eksploatavimu, buvo surašyti privalomieji nurodymai; nurodyti, kada ir kokių veiksmų Inspekcijoje buvo imtasi siekiant nustatyti už pažeidimus atsakingus subjektus (asmenis); informuoti, ar savavališkai įrengti buitinių nuotekų valymo įrenginiai yra toliau eksploatuojami, jei taip, kas eksploatuoja, kuo vadovaujantis; kokių priemonių imamas jų atžvilgiu; informuoti, ar dėl situacijos, kuri analizuojama šio tyrimo metu, Inspekcija kreipėsi į Savivaldybės administraciją ir (ar) Departamentą tarpinstitucinio bendradarbiavimo pagrindu siekiant operatyvesnio proceso dėl susidariusios situacijos išsprendimo; atsižvelgiant į šio tyrimo metu analizuojamą situaciją, pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą institucijos nuomonę, ar dabar galiojančių teisės aktų nustatyta tvarka Inspekcija gali imtis veiksmų įpareigojant statinio statytoją ar jo teisių ir pareigų perėmėją per nustatytus terminus įgyvendinti statybos užbaigimo procedūras; ar minėtuose pastatuose butus nuosavybės teise turintys asmenys gali įgyvendinti pastatų statybos užbaigimo procedūras; pateikti Inspekcijos nuomonę, kokių atsakingų institucijų ir kokie konkretūs veiksmai ir (ar) teisinio reglamentavimo pakeitimai užkirstų kelią panašių situacijų (kai statinių statybos vykdomos ne pagal išduotus statybą leidžiančius dokumentus, o statinių statytojams neužbaigus statybos proceso yra pradamos bankroto procedūros ir statyba yra neužbaigiama;

pastatai, kurių statybos užbaigimo procedūros nėra atliktos, nebūtų pradėti eksploatuoti) pasikartojimui;

4.3. Departamento – informuoti, nuo kada ir kokio (-ių) asmens (-ų) ar institucijos (-ų) pranešimo, prašymo ar skundo pagrindu Departamentui tapo žinoma informacija apie UAB „X“ pastatytų pastatų nuotekų tvarkymo ir šalia esančios teritorijos teršimo nuotekomis problemas; informuoti, kada Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcija atliko (jei atliko) faktinių aplinkybių patikrinimą (-us), susijusį (-ius) su situacijos dėl nuotekomis teršiamos aplinkos ties UAB „X“ <...> gatvėje pastatytais pastatais, įvertinimu; nurodyti, kada ir kokių veiksmų po atlikto (-ų) patikrinimo (-ų) Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcijoje buvo imtasi; jei Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcija teikė nurodymus ar taikė administracinę atsakomybę konkrečioms fiziniams ir (ar) juridiniams asmenims dėl pažeidimų, susijusių su aplinkos ties <...> gatvėje pastatytais pastatais teršimu, informuoti, ar Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcijos taikytos priemonės buvo įgyvendintos; jei Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcijos taikytos priemonės konkrečioms fiziniams ir (ar) juridiniams asmenims dėl pažeidimų, susijusių su aplinkos ties <...> gatvėje pastatytais pastatais teršimu, nebuvo įgyvendintos, nurodyti konkrečias to priežastis; informuoti, kokie ir kokių institucijų ir (ar) kitų subjektų veiksmai, Departamento turimomis žiniomis, šiuo metu atliekami, kad būtų užkardytas aplinkos ties <...> gatvėje pastatytais pastatais teršimas buitinėmis nuotekomis; informuoti, ar dėl ties <...> gatvėje pastatytais pastatais teršiamos aplinkos Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcija kreipėsi į kitas valstybės ar savivaldybės institucijas situacijos įvertinimui bei operatyvesnio proceso dėl susidariusios situacijos išsprendimui; nurodyti, kokių papildomų veiksmų Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcija ketina (jei ketina) imtis, kad užtikrintų, jog aplinka ties <...> gatvėje pastatytais pastatais toliau nebebūtų teršiama; nurodyti, kokios institucijos ir kokių konkrečių veiksmų, Departamento nuomone, turėtų imtis tam, kad būtų užkirstas kelias tolimesniam aplinkos ties <...> gatvėje pastatytais pastatais buitinėmis nuotekomis teršimui; pateikti Departamento nuomonę, ar pateisinama tokia situacija, kai savavališkai įrengtais valymo įrenginiais yra vis dar naudojama ir dėl jų galimai nepakankamos priežiūros yra teršiama aplinka; informuoti, ar kokiam (-iems) nors subjektui (-ams) už buitinėmis nuotekomis, kurios patenka į BUAB „X“ įrengtus valymo įrenginius, teršiamą aplinką buvo taikyta administracinė atsakomybė.

5. Savo paaiškinimuose Savivaldybės administracija Seimo kontrolierei, be kita ko, nurodė:

5.1. „[...] Manome, kad gyvenamųjų namų būstai negali būti parduodami, neįgyvendinus projekte numatytos infrastruktūros statybos arba neužtikrinus laikinųjų infrastruktūros vandens tiekimo ir (ar) nuotekų tvarkymo įrenginių ir tinklų priežiūros ir kontrolės.“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

5.2. „[...] Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos atlieka statybos valstybinę priežiūrą, kuri apima statybą leidžiančių dokumentų teisėtumo tikrinimą, statybos vykdymo teisėtumo tikrinimą, asmenų prašymų, skundų ar pranešimų, susijusių su statybos procesu, nagrinėjimą. Savivaldybė vykdo statinių naudojimo priežiūrą, kai yra užbaigta jų statyba.“

6. Teikdama atsakymus į Seimo kontrolierės paklausimą Inspekcija, be kita ko, paaiškino:

6.1. „[...] Patikrinus Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje „Infostatyba“ (toliau – IS „Infostatyba“) esančius dokumentus ir duomenis nustatyta, kad 2019-04-19 Vilniaus miesto savivaldybės administracija statytojui UAB „X“ išdavė statybą leidžiančius dokumentus:

- leidimą statyti naują (-us) statinį (- ius) Nr. LSNS-01-190419-00379, suteikiantį teisę įgyvendinti projektą „Daugiabučiai ir vienbučiai blokuoti gyvenamieji namai. a, Vilnius. Statybos projektas, Nr. PB-16-02-01, 2016“;

- leidimą statyti naują (-us) statinį (-ius) Nr. LSNS-01-190419-00380, suteikiantį teisę įgyvendinti projektą „Daugiabutis gyvenamasis namas. b, Vilnius. Statybos projektas., Nr. PB-16-02-02, 2016“.

6.2. „[...] 2021-04-20 Vilniaus miesto savivaldybės administracija persiuntė Inspekcijai gautą pranešimą dėl nesaugios statybvietės [...]. Vadovaujantis Priežiūros įstatymu 2021-05-19 buvo atliktas faktinių duomenų patikrinimas vietoje ir užregistruotas faktinių duomenų patikrinimo vietoje aktas 2021-05-25 Nr. FAK-877 [...].

2022-02-08 Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos (toliau – AAD) raštu Nr. (18.1)-AD5-2403 kreipėsi į Inspekciją dėl biologinių valymo įrenginių teisėtumo. Pareiškėjui 2022-10-24 atsakyta raštu Nr. 2D-19292 [...].

[...] Inspekcija sužinojo apie pastatų, kurių statyba nėra baigta teisės aktų nustatyta tvarka, eksploatavimą pagal paskirtį gavus 2021-04-20 Vilniaus miesto savivaldybės administracijos persiūtą pranešimą.“

6.3. „[...] Vadovaudamasi Priežiūros įstatymu Inspekcija, dalyvaujant AAD specialistams, Inspekcija 2022-03-24 atliko faktinių duomenų patikrinimus vietoje ir užregistravo faktinių duomenų patikrinimo aktą Nr. FAK-674 [...]. Patikrinimo metu nustatyta, kad žemės sklype, a, Vilnius, yra nebaigtos statybos trys daugiabučiai pastatai, pietrytinėje sklypo dalyje įrengti buitinių nuotekų valymo įrengimai.

[...] Vadovaujantis Statybos įstatymo nuostatomis buitinių nuotekų valymo įrenginys <...>, kurių našumas 22,7 kub. m/d yra neypatingasis statinio inžinerinis statinys ir vadovaujantis pateiktu teisiniu reglamentavimu, naujo neypatingojo statinio, a, Vilnius, įvykdytiems statybos darbams yra privalomas statybą leidžiantis dokumentas.

[...] Departamentas surašė:

1. 2022-09-30 savavališkos statybos aktą Nr. SSA-00-2200930-00103 dėl savavališkai, neturint statybą leidžiančio dokumento, žemės sklypo a, Vilnius (kad. Nr. <...>), pietrytinėje dalyje įrengtų valymo įrenginių <...>, kurių našumas 22,7 kub. m/d.

2. 2022-10-04 privalomąjį nurodymą Nr. PNSSP-00-221004-00100 pašalinti savavališkos statybos padarinius, kuriuo statytojas įpareigotas pašalinti savavališkos statybos padarinius iki 2023-04-03.

[...] Inspekcija konstatavo nuotekų valymo įrenginio savavališką statybą ir įpareigojo statytoją pašalinti savavališkos statybos padarinius.“

6.4. „[...] Informuojame, kad Statybos įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta daugiabučių gyvenamųjų namų naudotojų pareiga pradėti naudoti daugiabutį pagal paskirtį, t. y. jame gyventi, tik užbaigus jį statyti ir statybos užbaigimo komisijai surašius statybos užbaigimo aktą, užbaigtą statyti daugiabutį ir daiktines teises į jį įregistravus Nekilnojamojo turto registre. Taigi, daugiabučiame name, kurio statybos baigtumas nėra 100 proc., gyventi negalima.

Statybos įstatymo 49 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad statinių naudojimo priežiūrą atlieka šie viešojo administravimo subjektai:

1. energetikos objektų – Valstybinė energetikos reguliavimo taryba pagal Energetikos ministerijos nustatytą tvarką;

2. susisiekimo komunikacijų ir su jomis susijusių kitų inžinerinių statinių, taip pat hidrotechnikos statinių Baltijos jūroje ir vidaus vandens telkiniuose – Susisiekimo ministerija ir (ar) jos įgaliotos organizacijos (išskyrus susisiekimo komunikacijas, kurios nepriklauso jos valdymo sričiai) pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą sąrašą;

3. statinių, nenurodytų šio straipsnio 1 dalies 1, 2 punktuose, – savivaldybių administracijos;

4. statinių įrangos ir paskirties reikalavimų įgyvendinimo priežiūrą atlieka statinio saugos ir paskirties reikalavimų valstybinės priežiūros institucijos.

Priežiūros įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje nurodytas baigtinis statybos valstybinės priežiūros funkcijų sąrašas, pagal kurį Inspekcijos kompetencijai priskiriama statybos valstybinės priežiūros atlikimas, bet ne nebaigtos statybos statinių eksploatavimas.

Pažymėtina, kad nei Statybos įstatymo, nei Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ANK) nuostatose nėra nurodyta Inspekcijos galimybė vykdyti ANK teiseną dėl netinkamo statinio eksploatavimo.

Pabrėžtina, kad aukščiau nurodyti įstatymo reikalavimai yra neįgyvendinami, t. y. statinys pradedamas naudoti neįgyvendinus reikalavimų užbaigti statinio statybą ir įregistruoti statinį, tokiu atveju taikoma ANK numatyta atsakomybė [...].

Statinių naudojimo priežiūrą atlieka viešojo administravimo subjektai – savivaldybių administracijos. Pagal Statybos įstatymą, statinių naudojimo priežiūrą atliekantys viešojo administravimo subjektai tikrina, kaip statinių naudotojai vykdo šio įstatymo ir kitų įstatymų bei teisės aktų nustatytus statinių techninės priežiūros ir naudojimo bei statinių saugos reikalavimus.

Pažymėtina, kad politiką statybos srityje formuojanti ir statinių naudojimo priežiūros teisinį reguliavimą nustatanti Aplinkos ministerija yra pateikusi poziciją, kad naudojimo priežiūrą ir ANK teiseną nebaigtuose statyti statiniuose turi vykdyti savivaldybės administracija [...].

Inspekcija turimą informaciją dėl nebaigtos statybos statinių naudojimo visais atvejais perduoda savivaldybių administracijoms. Nagrinėjamu atveju informacija Vilniaus miesto savivaldybei nebuvo perduota, nes savivaldybės atstovų pozicija šiuo klausimu buvo skelbiama žiniasklaidoje.“

6.5. „[...] Pažymime, kad įgaliojimai surašyti privalomuosius nurodymus dėl nebaigtų statyti statinių naudojimo Inspekcijai nesuteikti. Pagal anksčiau paminėtas teisės aktų nuostatas, statinių naudojimo priežiūra yra savivaldybės administracijos kompetencija.“

6.6. „[...] Informuojame, kad vadovaujantis Inspekcijos atliktais patikrinimais, savavališkai įrengtas buitinių nuotekų valymo įrenginys yra eksploatuojamas žemės sklypo a, Vilnius, savininkų.

Pažymime, kad vadovaudamasi Priežiūros įstatymo nuostatomis Inspekcija privalomaisiais nurodymais gali reikalauti nevykdyti jokių statinio statybos darbų arba pašalinti savavališkos statybos padarinius, tačiau negali uždrausti juos naudoti.“

6.7. „[...] Informuojame, kad dėl situacijos, kuri analizuojama šio tyrimo metu, Inspekcija kartu su AAD, atliko patikrinimą bei AAD organizavo susitikimą su Inspekcija dėl panašių situacijų aptarimo. Susitikimo metu buvo sutarta, kad Inspekcija kaip įmanoma operatyviau reaguos į AAD pranešimus dėl pažeidimų ir surašinės savavališkos statybos aktus pagal teisės aktų reikalavimus.

Informuojame, kad nagrinėjamu atveju Inspekcija nesikreipė į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją [...]. Pažymime, kad panašios situacijos (dėl neužbaigtos statybos daugiabučių pastatų naudojimo) buvo aptartos su VMSA 2021 m. vykusio aptarimo metu.“

6.8. „[...] Manytina, kad panašių situacijų (kai statinių statybos vykdomos ne pagal išduotus statybą leidžiančius dokumentus, o statinių statytojams neužbaigus statybos proceso yra pradedamos bankroto procedūros ir statyba yra neužbaigiama; pastatai, kurių statybos užbaigimo procedūros nėra atliktos, nebūtų pradėtos eksploatuoti) pasikartojimui gali užkirsti kelią teisinio reglamentavimo pakeitimas, pvz., uždraudus parduoti nebaigtos statybos nekilnojamąjį turtą, kuris nėra pripažintas tinkamu eksploatuoti ir kuriam nėra gautas statybos užbaigimo aktas.“

7. Iš kartu su Inspekcijos paaiškinimais pateiktų dokumentų taip pat buvo nustatyta:

7.1. Daugiabučių gyvenamųjų namų, esančių [duomenys neskelbtini], Vilniuje, butų savininkai 2021 m. birželio 28 d. su skundu „Dėl statybos teisės pažeidimų, galimos nusikalstamos veikos ir daugiabučių namų prijungimo prie centralizuotų miesto vandentiekio ir nuotekų tinklų“ kreipėsi į Inspekciją, Savivaldybės administraciją ir UAB „A“. Be kitų prašymų nurodytoms institucijoms, pareiškėjai Inspekcijos prašė pradėti patikrinimą Statybos įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje nurodyto draudimo naudoti pastatus neužbaigus jų statybos aspektu.

Iš minėto daugiabučių gyvenamųjų namų, esančių [duomenys neskelbtini], Vilniuje, butų savininkų kreipimosi taip pat nustatyta, kad butų savininkai suprato bei pripažino, jog butus daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose, esančiuose [duomenys neskelbtini], Vilniuje, „[...] pardavėjai perleido [...] nebaigtos statybos daugiabučiuose namuose, nes įsigijimo metu daugiabučiai namai nebuvo prijungti prie centralizuoto miesto vandentiekio ir nuotekų tinklų (toliau – Tinklai). [...] Esminė aplinkybė, jog pirkėjai nusprendė įsigyti butus daugiabučiuose buvo pardavėjų pažadas

ir į pirkimo – pardavimo sutartį įrašytas pardavėjų įsipareigojimas prijungti (suprojektuoti ir nutiesti) butus prie Tinklų statybos eigoje. Kaip laikiną sprendimą iki įsipareigojimų įvykdymo Pardavėjai pasiūlė naudoti vietinio gręžinio vandenį (šiaip skirtą statyboms, o ne gyventojų buičiai) ir vietinę nuotekų valyklą.“

7.2. Daugiabučių gyvenamųjų namų, esančių [duomenys neskelbtini], Vilniuje, butų savininkų 2021 m. birželio 28 d. skundą „Dėl statybos teisės pažeidimų, galimos nusikalstamos veikos ir daugiabučių namų prijungimo prie centralizuotų miesto vandentiekio ir nuotekų tinklų“ Inspekcija 2021 m. spalio 15 d. raštu Nr. 2D-17579 persiuntė Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai nagrinėti pagal kompetenciją.

7.3. UAB „B“, kaip UAB „X“ turėto turto (žemės sklypo a, Vilniuje, dalies bei pastatų – gyvenamųjų namų, esančių c ir d, Vilniuje) savininkės teisių ir pareigų perėmėjai, Inspekcija 2022 m. gegužės 9 d. įteikė privalomąjį nurodymą PN-964 dėl paaiškinimo ir dokumentų pateikimo dėl vykdomų trijų daugiabučių pastatytų statybos darbų.

UAB „B“ 2022 m. gegužės 31 d. pateikė Inspekcijai dokumentus ir paaiškinimą, kuriame, be kita ko, nurodė, jog „[...] Bendrovė paaiškina, kad perimdama Turtą, kartu perėmė ir visas Turto Pardavėjo teises bei pareigas, kylančias iš 2019-04-19 Vilniaus m. savivaldybės administracijos išduoto statybos leidimo Nr. LSNS-01-190419-00379 [...] bei kitų susijusių teritorijų planavimo dokumentų, taip pat techninį projektą su visa dokumentacija siekiant toliau vykdyti statybos darbus. [...] Bendrovė pažymi, kad Nurodyme minimi valymo įrenginiai ir siurblinė nepriklauso nuosavybės teise Bendrovei, taip pat Bendrovė šių įrenginių nevaldo bei nenaudoja [...]“.

7.4. Inspekcija 2022 m. rugsėjo 30 d. surašė savavališkos statybos aktą Nr. SSA-00-2200930-00103 dėl savavališkai, neturint statybą leidžiančio dokumento, žemės sklype, esančiame a, Vilniuje, įrengtos nuotekų valyklos, o šio akto pagrindu 2022 m. spalio 4 d. surašė privalomąjį nurodymą Nr. PNSSP-00-221004-00100, kuriame nurodė UAB „X“ „[...] nugriauti savavališkai pastatytą statinį: žemės sklypo, a, Vilnius (kad. Nr. <...>), pietrytinėje dalyje įrengtus valymo įrenginius <...> [...] ir sutvarkyti statybvietę. [...]“

7.5. Inspekcija, atsakydama į Departamento 2022 m. vasario 8 d. ir 2022 m. gegužės 3 d. teiktus kreipimusis, 2022 m. spalio 24 d. rašte Nr. 2D-19292 „Dėl buitinių nuotekų valyklos a, Vilniuje“ Departamentą informavo, jog dėl buitinių nuotekų valymo įrenginių, esančių žemės sklype a, Vilniuje, surašė savavališkos statybos aktą bei privalomąjį nurodymą, tačiau taip pat pažymėjo, kad „[...] priemonių dėl valymo įrenginių eksploatavimo nutraukimo taikymas nėra priskirtas nagrinėti Inspekcijai pagal kompetenciją.“

7.6. Inspekcijos Rytų Lietuvos statybos valstybinės priežiūros departamentas 2022 m. lapkričio 11 d. raštu Nr. 2D-20448 kreipėsi į UAB „C“, kaip UAB „X“ nemokumo administratorių, „[...] imtis visų priemonių tam, kad kuo operatyviau būtų pašalinti savavališkos statybos padariniai.“

7.7. Spręsdama dėl Inspekcijos turimos (neturimos) pareigos atlikti patikrinimus dėl nebaigtų statyti statinių naudojimo ir nustačiusi pažeidimus tuo pagrindu pažeidėjams taikyti administracinę atsakomybę, Inspekcija remiasi Aplinkos ministerijos 2016 m. rugpjūčio 5 d. rašte Nr. (13-2)-D8-6112 Biržų rajono savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos skyriui teiktu išaiškinimu, kuriame, be kita ko, nurodyta:

„[...] Vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 21 punkto nuostatomis, statinių naudojimo priežiūra įstatymų nustatyta tvarka yra savarankiškoji (Konstitucijos ir įstatymų nustatyta (priskirta) savivaldybių funkcija.

Vadovaujantis Statybos įstatymo 42 straipsnio nuostatomis, statinių, išskyrus susisiekimo komunikacijų ir su jomis susijusių kitų inžinerinių statinių, taip pat hidrotechnikos statinių Baltijos jūroje ir vidaus vandens telkiniuose, pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą sąrašą naudojimo priežiūrą atlieka savivaldybių administracijos.

Statinių naudojimo priežiūra suprantama kaip viešojo administravimo subjekto atliekama kontrolė, kurios tikslas – nustatyti, ar statinio naudotojo organizuojama statinio techninė priežiūra atitinka Statybos ir kitų įstatymų, kitų teisės aktų, taip pat normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimus.

Atkreiptinas dėmesys, kad Vietos savivaldos įstatyme ir Statybos įstatyme neišvardinti statinių, kurių naudojimo priežiūrą atlieka savivaldybių administracijos, požymiai.

[...] Vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 189² straipsnio (atitinkamai Administracinių nusižengimų kodekso 359 straipsnio) nuostatomis, statinio (jo patalpų) naudojimas pažeidžiant Lietuvos Respublikos statybos įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytus reikalavimus ir (ar) naudojimas ne pagal paskirtį užtraukia nuobaudas.

Vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 222 straipsnio (atitinkamai Administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio) nuostatomis, savivaldybių vykdomosios institucijos įgalios nagrinėti kodekso 189² straipsnyje numatytas administracinių teisės pažeidimų bylas.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, manome, kad vadovaujantis Statybos įstatymo ir Administracinių teisės pažeidimų kodekso nuostatomis, savivaldybių administracijos turi vykdyti esamų, išskyrus nebaigtus statinius, statinių naudojimo priežiūrą neatsižvelgiant, ar jiems privalomas statybą leidžiantis dokumentas, užbaigimo procedūros bei registravimas Nekilnojamojo turto registre, taip pat turi tikrinti statinius, kurie naudojami neatlikus atitinkamų statybos užbaigimo procedūrų. [...]"

8. Tyrimo metu Departamento Seimo kontrolierei pateiktuose paaiškinimuose, be kita ko, buvo nurodyta:

8.1. „[...] 2021-04-30 Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Vilniaus departamentas raštu Nr. 69S-(69.5.)-1958 persiuntė nagrinėti D. K. [asmens duomenys neskelbtini] skundą dėl geriamo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo.

Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos 2021-05-03 raštu Nr. (6)-1.7-3123 persiuntė nagrinėti e, Vilnius gyventojų skundą, pasirašytą D. K., dėl iš gręžinio tiekiamo vandens kokybės ir netinkamai tvarkomų nuotekų.

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Energetikos skyrius 2021-05-12 raštu Nr. A51-42080/21(3.3.2.26E-ENE) paprašė Departamento Vilniaus valdybos specialistų patikrinti ir įvertinti, kas galimai teršia aplinką nuotekomis <...> ir <...> gatvėse.

2021-05-12 el. paštu gautas A. S. [asmens duomenys neskelbtini] pasiteiravimas dėl nuotekų tvarkymo <...> gatvėje. El. laiškas registruotas Departamento dokumentų valdymo sistemoje (reg. Nr. AD3-1323).

Atsakymas pranešėjams A. S. ir D. K. pateiktas 2021-06-01 raštu Nr. (18.1)-AD5-10114. Rašto kopija adresuota Lietuvos geologijos tarnybai ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Energetikos skyriui. Rašte nurodoma, kad iš nuotekų valymo įrenginių, priklausančių UAB „X“, nuotekos patenka į aplinką, todėl UAB „X“ privalomuoju nurodymu bei įspėjimu yra įpareigota kuo skubiau imtis priemonių ir nutraukti buitinių nuotekų patekimą į gamtinę aplinką, taip pat pateikti dokumentus dėl gyvenamųjų namų kvartalo <...> g., Vilniuje, prisijungimo prie miesto centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų. Taip pat pažymėta, kad dėl galimai nelegalaus gręžinio įrengimo UAB „X“ įpareigota pateikti su vandens gręžiniu susijusius dokumentus.“

8.2. „[...] Faktinių aplinkybių patikrinimai buvo atlikti:

2021-04-16 (apžiūros aktas Nr. (18.1)-TVR-1967);

2022-01-10 (apžiūros aktas Nr. (18.1)-TVR-232);

2022-08-09 (apžiūros aktas Nr. TVR-5424);

2022-08-12 (apžiūros aktas Nr. TVR-5536).

Paimti nuotekų mėginiai laboratoriniams tyrimams 2021-04-16, 2022-01-14, 2022-05-11 ir 2022-08-11 išrašytas pavedimas vykdyti valstybinius laboratorinius tyrimus Nr. SPR1-2393.”

8.3. „[...] Po 2021-04-16 faktinių aplinkybių patikrinimo (apžiūros aktas Nr. (18.1)-TVR-1967) 2021-04-16 Departamento Vilniaus valdyba raštu Nr. (18.1)-AD5-6261 kreipėsi į UAB „X“, nurodydama kuo skubiau nutraukti buitinių nuotekų patekimą į aplinką bei pateikti dokumentus, susijusius su eksploatuojamais nuotekų valymo įrenginiais, bei nurodyti atsakingą už nuotekų valymo įrenginių eksploatavimą asmenį. 2021-04-23 UAB „X“ raštu pateikė atsakymą, kuriame vietoje atsakingo už nuotekų valymo įrenginių eksploatavimą asmens nurodė, kad valymo įrenginių darbo

sutrikimų atveju kreipiasi ir šiuo atveju kreipėsi į UAB „D“ dėl gedimų pašalinimo, taip pat pateikė valymo įrenginių technologinį aprašymą, atitikties deklaracijas, garantinį lapą.

2021-05-11 buvo duotas privalomasis nurodymas Nr. (18.1)-PN-210 kuo skubiau nutraukti buitinių nuotekų su viršytais normatyvais patekimą į aplinką, vykdyti reguliarių buitinių nuotekų aplinkos kokybės normų monitoringą bei pateikti Aplinkos apsaugos agentūros išduotą galiojančią taršos leidimo specialiąją dalį nuotekų tvarkymui ir išleidimui.

2021-05-11 surašytas įspėjimas juridiniam asmeniui UAB „X“ Nr. J47-6 pagal Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 47 straipsnį.

Privalomasis nurodymas Nr. (18.1)-PN-210 ir įspėjimas juridiniam asmeniui Nr. J47-6 buvo išsiųsti 2021-05-13 raštu Nr. (18.1)-AD5-8552. Inspekcijos [*pastaba*: Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcija] pareigūnai konstatavo, kad įspėjimas įvykdytas, o privalomasis nurodymas įvykdytas dalinai: aplinkos tarša buitinėmis nuotekomis nutraukta.

Po 2022-01-10 faktinių aplinkybių patikrinimo (apžiūros aktas Nr. (18.1)-TVR-232) 2022-02-03 UAB „X“ duotas privalomasis nurodymas Nr. (18.1)-PN-100 nutraukti neteisėtą, be teisės aktų nustatyta tvarka išduoto taršos leidimo, buitinių nuotekų išleidimą į aplinką iš UAB „X“ priklausančių nuotekų valymo įrenginių. Privalomąjį nurodymą įvykdyti nedelsiant, bet ne vėliau kaip iki 2022-02-11.“

8.4. „[...] 2022-05-05 organizuotas pasitarimas su Vilniaus miesto savivaldybės administracijos, Inspekcijos, UAB „A“, UAB „E“, UAB „F“, <...> gatvės nuotekų valymo įrengimų statytojo atstovais dėl nuotekų tvarkymo problematikos. Pasitarime dalyvavo ir gyventojų grupė. Inspekcijos atstovai išsakė būtinybę nuotekų tinklus prijungti prie centralizuotų tinklų, tai pat nurodė, kad būtina vamzdynus skubiai užsandarinti, valymo įrenginius naudoti nebent tik laikinai, kaip kaupimo rezervuarą, jį nuolat ištuštinti, užtikrinant, kad nuotekos nepatektų į aplinką.“

8.5. „[...] Po 2022-08-09 faktinių aplinkybių patikrinimo (apžiūros aktas Nr. TVR-5424) nustatyta, kad namų administratorius UAB „F“ prižiūri valymo įrenginius, du kartus per savaitę nuotekos išsiurbiamos ir išvežamos. Nuotekas išveža UAB „G“. Tačiau nuotekų išvežimo dažnis ir kiekis yra nepakankami, todėl kartais nuotekos patenka ant žemės paviršiaus. UAB „F“ įsipareigojo didinti išvežamų nuotekų kiekį ir dažnį.“

8.6. „[...] 2022-02-08 Departamentas kreipėsi į VTPSI dėl nuotekų valymo įrenginių statybos teisėtumo (nes pagal turimą informaciją, statybos projekte valymo įrenginiai nenumatyti, statyba nėra baigta, tačiau gyventojai jau gyvena), prašydamas VTPSI pagal kompetenciją atlikti tyrimą ir informuoti apie nustatytus statybų pažeidimus ir priimtus sprendimus. Departamentas 2022-10-24 gavo VTPSI atsakymą raštu Nr. 2D-19292 [...].“

8.7. „[...] Vykdamas Seimo kontrolieriaus nurodymą, 2023-12-13 ir 2023-12-15 atliktas faktinių aplinkybių patikrinimas teritorijoje a, Vilniuje, vertinta teritorijos aplinkosauginė būklė šalia nuotekų rezervuaro. Apžiūros metu nustatyta, kad šalia rezervuaro yra susikaupusi vandens bala, vandens užterštumui nustatyti iškviesta Aplinkos apsaugos agentūros Aplinkos tyrimų departamento Rytų Lietuvos aplinkos tyrimų skyriaus laboratorija (toliau – Laboratorija) ir paimti susikaupusio vandens mėginiai. Tyrimo metu bus vertinama susikaupusio vandens priklausomybė buitinėms nuotekoms. Surašytas 2023-12-15 apžiūros aktas Nr. TVR-9617.

UAB „F“ organizuoja rezervuare surinktų nuotekų išvežimą. Per paskutinius tris mėnesius išvežta: 2023 m. rugsėjo mėn. – 775 m³, 2023 m. spalio mėn. – 972 m³, 2023 m. lapkričio mėn. – 1140 m³ nuotekų. Pasitvirtinus įtarimui, dėl buitinių nuotekų išvežimo UAB „F“ atžvilgiu, dėl nepakankamo nuotekų išvežimo dažnio ir kiekio, pradėta administracinė teiseną. Papildomai 2023-12-15 apžiūrėjęs <...> upelį, vanduo buvo skaidrios spalvos, nuotekoms būdingo kvapo nesijautė, upelio šlaituose jokių išvestų vamzdžių, per kuriuos tekėtų nuotekos, neužfiksuota. Iškviesta Laboratorija, kad paimtų vandens mėginius iš <...> upelio [...].“

8.8. „[...] Inspekcijos atstovai periodiškai vykdo nuotekų išvežimo kontrolę, tikrina aplinkosauginę būklę prie nuotekų surinkimo rezervuaro. Teritorijoje, <...> ir <...> upelio pakrantėse, vykdytų apžiūrų metu specifinio nuotekų kvapo daugiau nefiksuota, nuotekų ištekėjimo vamzdis nenustatytas. Tarša buvo momentinė, daugiau nefiksuota. Pridedamas 2022-05-11 Laboratorijos

nuotekų tyrimo protokolas Nr. N113-2023-78, kur <...> upelio vandens padidinta tarša nefiksuota. Paskutiniai <...> upelio vandens ir šlaitų tyrimai atlikti 2023-12-15. [...]"

8.9. „[...] Departamentas netoleruoja atvejų, kai eksploatuojamas savavališkos statybos objektas, kuris teisės aktų nustatyta tvarka nepriduotas eksploatacijai. Šiuo metu nuotekų valymo įrenginys nenaudojamas kaip nuotekų valymo įrenginys, nes išmontuotas, [...]. Nuotekos surenkamos nuotekų valymo įrenginio dalyje siurblinėje, kuri įrengta kartu su esamais nuotekų surinkimo tinklais. Aplinkos teršimas galimas dėl gyvenamųjų namų administratoriaus UAB „F“ atsakingo asmens netinkamo savo pareigų atlikimo, kai laiku neišvežamas surinktas nuotekų kiekis.

[...] Departamentas 2022-04-15 raštu Nr. (18.1)-AD5-6705 kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją su prašymu imtis veiksmų užtikrinti geriamo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugą gyventojams, tai yra, savivaldybei vykdyti Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnyje pavestas funkcijas. Vilniaus miesto savivaldybei nurodyta imtis konkrečių veiksmų, kad gyvenamieji namai, esantys <...> gatvėje, būtų prijungti prie centralizuotų nuotekų tinklų ir operatyviai priimti laikinus sprendimus situacijai valdyti. Vilniaus miesto savivaldybės Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo priskirtų funkcijų neatlikimas ir iššaukė jau svarstomų pažeidimų atsiradimą, Departamentas šiuo atveju tik šalina pažeidimų pasekmes.“

8.10. „[...] 2023-12-12 iš UAB „B“ gauta informacija, kad bendrovė šiuo metu pagal parengtą projektą vykdo inžinerinių tinklų statybos darbus, kurių dalį planuoja užbaigti 2024 m. sausio–vasario mėn. Tai leis turėti vandens pajungimą statybos reikmėms bei leis tvarkyti miesto nuotekas. Pateiktoje informacijoje nurodoma:

1. bendrovė pagal projektą turės išmontuoti a, Vilniuje, sklypo ribose esantį ankstesnių nekilnojamo turto vystytojų įrengtą nelegalų, ir šiuo metu neveikiantį, vandens valymo įrenginį;
2. statomi magistraliniai nuotekų tinklai turės būti sujungti su esamais tinklais, esančiais žemės sklype a, Vilniuje;
3. kadangi anksčiau statytų objektų, kurių nuotekos suteka į nuotekų tinklus, vartotojai bendrovei nėra žinomi, prašoma UAB „A“ pagalbos nustatant statomų magistralinių tinklų abonentus;
4. įrengus magistralinius nuotekų surinkimo tinklus, planuojama atsijungti nuo nelegalaus ir neveikiančio nuotekų valymo įrenginio, prisijungti prie statomų magistralinių nuotekų surinkimo tinklų. Pagal atskirą sutartį planuojama įrengtų magistralinių tinklų nuosavybės teises perleisti Vilniaus miesto savivaldybei.“

9. Kartu su Departamento pateiktais paaiškinimais Seimo kontrolierei taip pat buvo gauti dokumentai, iš kurių nustatyta ir (ar) patvirtinta:

9.1. Departamento Vilniaus valdyba atlikto faktinių aplinkybių patikrinimo vietoje pagrindu, 2021 m. balandžio 16 d. rašte Nr. (18.1)-AD5-6261 „Dėl buitinių nuotekų tvarkymo“ UAB „X“ nurodė „[...] kuo skubiau imtis priemonių ir nutraukti buitinių nuotekų patekimą į aplinką [...].“

9.2. Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcija 2021 m. gegužės 11 d. UAB „X“ pateikė privalomąjį nurodymą Nr. (18.1)-PN-210, kuriame nurodė UAB „X“ „[...] kuo skubiau nutraukti buitinių nuotekų su viršytais normatyvais patekimą į gamtinę aplinką [...].“

9.3. Departamento Vilniaus valdybos Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcijos 2022 m. vasario 3 d. privalomajame nurodyme Nr. (18.1)-PN-100, teiktame UAB „X“, buvo nurodyta „[...] nutraukti neteisėtą, be teisės aktų nustatyta tvarka išduoto taršos leidimo, buitinių nuotekų išleidimą į aplinką iš UAB „X“ priklausančių biologinių nuotekų valymo įrenginių „<...>“.

9.4. Departamento Vilniaus valdyba 2022 m. vasario 8 d. raštu Nr. (18.1)-AD5-2403 kreipėsi į Inspekciją, prašydama „[...] atlikti patikrinimą ir priimti sprendimą dėl galimai savavališkai, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, 2019-12-12 UAB „X“ užsakymu, įrengtų biologinių valymo įrenginių žemės sklype (kad. Nr. <...>) ir jų prijungimo prie paviršinių nuotekų tinklų teisėtumą.“

9.5. Departamento Vilniaus valdyba 2022 m. balandžio 14 d. raštu Nr. (18.3)-AD5-6705 „Dėl taršos buitinėmis nuotekomis nutraukimo skubos tvarka“ Savivaldybės administracijai nurodė,

jog „[...] Inspekcija [*pastaba*: Departamento Vilniaus valdyba] atlikusi gaunamų skundų tyrimus nustatė, kad buitinės nuotekos susidaro dėl jau įsikūrusių gyventojų jų gyvenamosiose patalpose, kurie galimai naudojami neteisėtai. Pradėtų statyti pastatų nuotekos turi būti nuvestos į centralizuotus Vilniaus miesto nuotekų tinklus, kurie dar nepastatyti bei nepriduoti eksploatacijai. [...] prašome Administracijos imtis neatidėliotinių veiksmų užtikrinti švarą ir tvarką vietoje, nutraukiant nuotekų patekimą į aplinką bei geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų tiekimą Teritorijos gyventojams.“

10. Tyrimo metu taip pat buvo nustatytos šios faktinės aplinkybės:

10.1. Vilniaus apygardos teismo 2022 m. birželio 22 d. nutartimi UAB „X“ buvo iškelta bankroto byla, o 2022 m. gruodžio 16 d. nutartimi bendrovė pripažinta bankrutavusia ir likviduojama dėl bankroto.

Vilniaus apygardos teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartimi LUAB „X“ bankrotas pripažintas tyčiniu.

10.2. UAB „A“ 2022 m. rugpjūčio 22 d. raštu Nr. SDC2-2747 informavo visuomenę, kad UAB „B“ perėmė iš pradinio statytojo bankrutuojančios bendrovės UAB „X“ statytojo teises, nurodydama, jog naujam statytojui išduotos sąlygos dėl projekto „X“ prijungimo prie Vilniaus miesto geriamojo vandens ir nuotekų tinklų infrastruktūros.

10.3. UAB „A“ su Savivaldybės administracija ir UAB „B“ pasirašė Susitarimą Nr. 1 prie 2019 m. vasario 13 d. geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų statybos sutarties Nr. 29-58/19, kurio pagrindu naujoji statytoja UAB „B“ perėmė visas pradinės statytojos UAB „X“ teises ir pareigas dėl daugiabučių gyvenamųjų namų projekto „X“ prijungimo prie Vilniaus miesto geriamojo vandens teikimo ir nuotekų tinklų infrastruktūros. UAB „X“ patvirtino, kad 2022 m. gegužės 17 d. naujajai statytojai UAB „B“ buvo išduotos sąlygos dėl prijungimo prie geriamojo vandens teikimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros, kurių pagrindu naujoji statytoja UAB „B“ ruošia naują vandentiekio ir nuotekų tinklų darbų atlikimo projektą. UAB „B“ vandentiekio ir nuotekų tinklų įrengimo darbus „X“ daugiabučiams gyvenamiesiems namams, esantiems [duomenys neskelbtini], Vilniuje, yra įpareigota atlikti iki 2023 m. vasario 28 d.

10.4. 2022 m. kovo 3 d. tarp Savivaldybės administracijos, UAB „A“ ir UAB „B“ pasirašytame Susitarime Nr. 1 prie 2019 m. vasario 13 d. geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų statybos sutarties Nr. 29-58/19 nustatytas UAB „B“ įsipareigojimo pastatyti vandens teikimo ir nuotekų tinklų infrastruktūrą bei gauti iš viešojo vandens tiekėjo pažymą apie pastatų prijungimą prie Vilniaus miesto vandentiekio ir nuotekų tinklų terminas, t. y. iki 2023 m. vasario 28 d., trišaliu susitarimu buvo pakeistas, numatant, jog UAB „B“ atliks vandens tiekimo ir nuotekų tinklų infrastruktūros statybos darbus iki 2024 m. kovo mėn.

10.5. VĮ Registrų centro Nekilnojamojo turto registro duomenų bazės išrašė Nr. 44/2075549, kuriame nurodyti žemės sklypo, esančio a, Vilniuje (kadastro Nr. <...>), su pastatais duomenys, be kita ko, yra nurodyta, jog žemės sklype yra nebaigti statyti pastatai – vienbučiai gyvenamieji namai, esantys [duomenys neskelbtini], bei nebaigti statyti pastatai – daugiabučiai gyvenamieji namai, esantys c ir d, Vilniuje.

10.6. Remiantis VĮ Registrų centro Nekilnojamojo turto registro duomenų bazės išrašais Nr. 44/1980457 ir Nr. 44/1980456, žemės sklypuose, esančiuose a ir f, Vilniuje (kadastro Nr. <...> ir Nr. <...>), esantys pastatai adresais: [duomenys neskelbtini], Vilnius, yra nebaigti statyti daugiabučiai gyvenamieji pastatai.

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

11. Lietuvos Respublikos įstatymai

11.1. *Seimo kontrolierių įstatymo 3 straipsnis. Seimo kontrolierių veiklos tikslai* – „Seimo kontrolierių veiklos tikslai:

1) ginti žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, užtikrinantį žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms; [...]“.

11.2. *Statybos įstatymo* (akto redakcija, galiojusi iki 2024 m. sausio 1 d.):

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos – „[...] 46. Savavališka statyba – statinio ar jo dalies statyba neturint galiojančio statybą leidžiančio dokumento arba jį turint, bet pažeidžiant esminius statinio projekto sprendinius. [...]“.

28 straipsnis. Statybos užbaigimas – „1. Statyba laikoma užbaigta šiais atvejais:

1) atlikus visus statybos darbus ir išdavus statybos užbaigimo aktą (kai jis privalomas). Statybos užbaigimo aktas surašomas tik tuo atveju, kai statytojas pateikia Nekilnojamojo turto kadastro tvarkytojo po išankstinės patikros suderintą statinio kadastro duomenų bylą;

2) atlikus visus statybos darbus, aplinkos ministro nustatyta tvarka surašius deklaraciją apie statybos užbaigimą (kai ji privaloma), statinio projekto (jo dalies) ekspertizės rangovui arba statinio (jo dalies) ekspertizės rangovui patvirtinus deklaraciją apie statybos užbaigimą ir ją įregistravus Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje „Infostatyba“. Deklaracija apie statybos užbaigimą patvirtinama tik tuo atveju, kai statytojas (užsakovas) pateikia Nekilnojamojo turto kadastro tvarkytojo po išankstinės patikros suderintą statinio kadastro duomenų bylą;

3) atlikus visus statybos darbus, statytojo (užsakovo) ar jo teises ir pareigas perėmusio asmens pageidavimu aplinkos ministro nustatyta tvarka surašius deklaraciją apie statybos užbaigimą (kai deklaracija ir statybos užbaigimo aktas neprivalomi) ir ją įregistravus Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje „Infostatyba“;

4) atlikus visus statybos darbus, kai statytojas (užsakovas) ar jo teises ir pareigas perėmęs asmuo nepageidauja surašyti deklaracijos apie statybos užbaigimą (kai deklaracija ir statybos užbaigimo aktas neprivalomi). [...]“.

47 straipsnis. Statinių naudotojų pareigos – „[...] 2. Pastatytą naują ypatingą ar neypatingą statinį (jo dalį) galima naudoti tik šio įstatymo 28 straipsnyje nustatyta tvarka užbaigus šio statinio (jo dalies) statybą. Šios dalies nuostatos neprivalomos statant vieno ir dviejų butų gyvenamuosius namus, tiesiant inžinerinius tinklus ir susisiekimą komunikacijas.“

11.3. *Statybos įstatymo* (akto redakcija, galiojanti nuo 2024 m. sausio 1 d.):

47 straipsnis. Statinių naudotojų pareigos – „[...] 2. Pastatytą naują ypatingą ar neypatingą statinį (jo dalį) galima naudoti ir (ar) sudaryti sandorius dėl patalpų, esančių gyvenamosios paskirties pastatuose (trijų ir daugiau butų (daugiabučiuose pastatuose), ar gyvenamosios paskirties patalpų, esančių kitų paskirčių pastatuose, nuosavybės teisės perleidimo kitiems naudotojams tik šio įstatymo 28 straipsnyje nustatyta tvarka užbaigus šių statinių (jų dalių) statybą. Šios dalies nuostatos neprivalomos statant vieno ir dviejų butų gyvenamuosius namus, tiesiant inžinerinius tinklus ir susisiekimą komunikacijas, išskyrus atvejus, kai yra sudaryta savivaldybės infrastruktūros plėtros sutartis.“

11.4. *Civilinio kodekso:*

4.40 straipsnis. Žemės sklypo savininko teisių turinys – „1. Žemės sklypo savininkui nuosavybės teise priklauso viršutinis žemės sklypo sluoksnis, ant žemės sklypo esantys statiniai bei jų priklausiniai, kiti nekilnojamieji daiktai, jeigu įstatymo ar sutarties nenustatyta kitaip. [...]“

4.103 straipsnis. Statybos, pažeidžiančios teisės aktų reikalavimus, civilinės teisinės pasekmės – „1. Jeigu statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai arba ne savavališkai, tačiau pažeidžiant statinio projekto sprendinius ar teisės aktų reikalavimus, tai tokiu statiniu (jo dalimi) naudotis ar juo disponuoti (parduoti, padovanoti, išnuomoti ar pan.) draudžiama. Koks statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai, nustato įstatymai.“

11.5. *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo* (toliau – Priežiūros įstatymas):

8 straipsnis. Statybos valstybinės priežiūros institucija ir jos atliekamos funkcijos – „1. Statybos valstybinę priežiūrą atlieka Inspekcija.

2. Statybos valstybinė priežiūra apima:

- 1) prisijungimo sąlygų ir specialiųjų architektūros reikalavimų, specialiųjų paveldosaugos reikalavimų, specialiųjų saugomos teritorijos tvarkymo ir apsaugos reikalavimų (toliau – Specialieji reikalavimai) išdavimo terminų laikymosi priežiūrą ir (ar) išduotų prisijungimo sąlygų ir (ar) Specialiųjų reikalavimų teisėtumo tikrinimą;
- 2) statybą leidžiančių dokumentų teisėtumo tikrinimą;
- 3) statybos dalyvių veiksmų atitikties statybą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams tikrinimą;
- 4) statybos vykdymo teisėtumo tikrinimą; [...]“.

14 straipsnis. Savavališkos statybos padarinių šalinimas – „1. Inspekcijos pareigūnas, nustatęs, kad statyba yra savavališka, surašo savavališkos statybos aktą. Aktas įteikiamas pasirašytinai, registruotu laišku arba kitu tinkamu būdu teisės aktų nustatyta tvarka statytojui, o jeigu jo nėra, – vienam iš šių asmenų:

- 1) statinio ar jo dalies savininkui, valdytojui ar naudotojui;
- 2) žemės sklypo ar jo dalies, kurioje nustatyta savavališka statyba, savininkui, valdytojui ar naudotojui. [...]

3. Jeigu šio straipsnio 1 dalyje nurodytas asmuo įpareigojamas nugriauti savavališkai pastatytą statinį ir sutvarkyti statybviетę, privalomajame nurodyme nurodoma, kad Inspekcija turi teisę nugriauti savavališkai pastatytą statinį ir sutvarkyti statybviетę šio asmens lėšomis, jam per nustatytą terminą neįvykdžius privalomojo nurodymo.“

11.6. Vietos savivaldos įstatymo:

4 straipsnis. Vietos savivaldos principai – „Pagrindiniai principai, kuriais grindžiama vietos savivalda, yra: [...]

5) teisėtumo. Savivaldybės institucijų ir įstaigų veikla grindžiama Konstitucija, įstatymais ir kitais teisės aktais; [...]

10) plėtros ir veiklos planingumo. Savivaldybės savo veiklą vykdo pagal tarpusavyje suderintus skirtingos trukmės teritorijų, strateginio ir finansinio planavimo dokumentus, į kurių rengimą, svarstymą ir įgyvendinimo priežiūrą (stebėseną, ataskaitų svarstymą) įtraukiami ir savivaldybės gyventojai; [...]“.

6 straipsnis. Savarankiškosios savivaldybių funkcijos – „Savarankiškosios (Konstitucijos ir įstatymų nustatytos (priskirtos)) savivaldybių funkcijos: [...]

21) statinių naudojimo priežiūra įstatymų nustatyta tvarka;

30) šilumos ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo organizavimas;“.

11.7. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo:

4 straipsnis. Pagrindiniai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės principai – „Aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė grindžiama šiais principais:

1) prevencijos principas – užkirsti kelią aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimams, siekti išvengti neigiamo poveikio aplinkai; [...]

4) atsakomybės neišvengiamumo principas – aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdanči institucija ir aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai turi siekti, kad asmuo, padaręs aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimą, būtų nustatytas, patrauktas teisinėn atsakomybėn, nubaustas, visiškai atlygintų aplinkai padarytą žalą ir pašalintų pažeidimo sukeltas neigiamas pasekmes; [...]“.

6 straipsnis. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės vykdymas – „Aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę Lietuvos Respublikoje vykdo biudžetinė įstaiga Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos.“

11.8. Administracinių nusižengimų kodekso 359 straipsnis. Statinio (jo patalpų) naudojimas pažeidžiant nustatytus reikalavimus ir (ar) naudojimas ne pagal paskirtį – „1. Statinio (jo patalpų)

naudojimas pažeidžiant Lietuvos Respublikos statybos įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytus reikalavimus ir (ar) naudojimas ne pagal paskirtį, išskyrus atvejus, kai statinys (jo patalpos) naudojamas (naudojamos) ne pagal paskirtį Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytais atvejais ir tvarka, užtraukia baudą nuo vieno šimto keturiasdešimt iki vieno tūkstančio penkių šimtų eurų.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo dviejų šimtų iki trijų tūkstančių eurų.“

11.9. *Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 16 straipsnis. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros statyba, priežiūra ir naudojimas* – „1. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros ir jos objektų statyba savivaldybės teritorijoje vykdoma laikantis šio įstatymo, Savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymo, Statybos įstatymo, Teritorijų planavimo įstatymo, infrastruktūros plėtros plano reikalavimų.“

12. Kiti teisės aktai

12.1. *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. D1-338 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 2.02.09:2005 „Vienbučiai ir dvibučiai gyvenamieji pastatai“* (galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018 m. vasario 8 d.) 7 punktas – „Šiame Reglamente vartojamų sąvokų apibrėžimai pateikti Statybos įstatyme ir statybos techniniuose reglamentuose. Čia pateikiami tik tiesiogiai su šiuo Reglamentu susijusių sąvokų apibrėžimai: [...]

7.4. sublokuoti (blokuoti) vienbučiai (vieno buto) gyvenamieji pastatai – gyvenamieji pastatai, turintys bendrą ar atskiras, gaisrinės saugos reikalavimus atitinkančią sieną (sienas), kurios (kurių) šiluminiai parametrai atitinka išorės sienų šiluminiams parametrams nustatytus reikalavimus.“

12.2. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimu Nr. 1138 patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų* (aktuali akto redakcija, galiojanti nuo 2023 m. sausio 4 d.) 7 punktas – „Aplinkos ministerijos veiklos tikslai: [...] 7.3. formuoti valstybės politiką teritorijų planavimo ir priežiūros, teritorinės sanglaudos, urbanistikos ir architektūros, statybos ir jos priežiūros, gyvenamųjų pastatų valdymo, priežiūros ir atnaujinimo (modernizavimo) srityse, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti šios politikos įgyvendinimą;“.

13. Teismų praktika

13.1. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas* byloje Nr. 6/99-23/99-5/2000-8/2000:

„[...] Teisingumo ir teisinės valstybės konstituciniai principai suponuoja ir tai, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti.“

13.2. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. gegužės 14 d. nutarimas* byloje Nr. KT15-N9/2015:

„[...] Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo teisingumo principo, ir atvirkščiai. Teisingumas yra vienas pagrindinių teisės, kaip socialinių santykių reguliavimo priemonės, tikslų; jis yra vienas svarbiausių moralinių vertybių ir teisinės valstybės pagrindų; jis gali būti įgyvendintas užtikrinant tam tikrą interesų pusiausvyrą, išvengiant atsitiktinumų ir savivalės, socialinio gyvenimo nestabilumo, interesų priešpriešos (*inter alia* 2003 m. gruodžio 3 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2013 m. liepos 1 d. nutarimai).“

13.3. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 4 d. nutartis* administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-28-303/2020:

„[...] administracinė nuobauda yra valstybės prievartos priemonė, ANK nustatyta tvarka skiriama administracinį nusižengimą padariusiam asmeniui (ANK 22 straipsnio 1 dalis).

Administracine nuobauda siekiama: 1) atgrasyti asmenis nuo administracinių nusižengimų ar nusikalstamų veikų darymo ir paveikti administracinius nusižengimus padariusius asmenis, kad jie laikytųsi įstatymų ir vėl nedarytų administracinių nusižengimų; 2) nubausti administracinius nusižengimus padariusius asmenis; 3) atimti ar apriboti administracinius nusižengimus padariusiems asmenims galimybę daryti naujus administracinius nusižengimus (ANK 22 straipsnio 2 dalis).“

13.4. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo* 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03:

„[...] Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik nevirsydami savo įgaliojimų; teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; [...] kad teisinių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, [...] įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna [...]; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, [...]“

Tyrimo išvados

14. Atsižvelgiant į Seimo kontrolierės atlikto tyrimo metu nustatytas aplinkybes, tyrimo išvados bus pateikiamos išskiriant šias dalis:

14.1. dėl Inspekcijos ir Departamento nepakankamų veiksmų užtikrinant asmenų teisę į saugią ir švarią aplinką;

14.2. dėl poreikio tobulinti teisinį reglamentavimą.

Dėl Inspekcijos ir Departamento nepakankamų veiksmų užtikrinant asmenų teisę į saugią ir švarią aplinką

15. Atsižvelgdama į atliekamu tyrimu siekiamus tikslus (pažymos 3.1, 3.2 papunkčiai) ir analizuodama tyrimo metu surinktą medžiagą (pažymos 5–10 punktai), Seimo kontrolierė tyrimo metu pagrindinį dėmesį skiria Inspekcijos ir Departamento pareigūnų veiksmų susidariusioje situacijoje tinkamumo ir galimai buvusio neveikimo atvejams įvertinti. Pabrėžtina, kad tyrimo metu Seimo kontrolierė nevertina Inspekcijos ir Departamento priimtų sprendimų konkrečių subjektų atžvilgiu teisėtumo ir pagrįstumo, tačiau juos analizuoja per Seimo kontrolierių įstatyme įtvirtinto Seimo kontrolierių veiklos tikslo (ginti žmogaus teisę į gerą viešąją administravimą, užtikrinanti žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms (pažymos 11.1 papunktis)) prizmę.

16. Viena tyrimo metu Seimo kontrolierės pastebėtų tendencijų yra susijusi su analizuojamų valstybės institucijų, t. y. Inspekcijos ir Departamento, kai kuriuose priimamuose sprendimuose pareigos tirti, vertinti ir imtis priemonių dėl susidariusios padėties išsprendimo perkėlimas kitoms institucijoms neva pagal priskirtą kompetenciją (pažymos 6.4, 6.6, 7.2, 9.5 papunkčiai), nepakankamai operatyvus priemonių, nustačius pažeidimus, taikymas ir jokių (arba nepakankamų) veiksmų dėl tarpinstitucinio bendradarbiavimo nesiėmimas (pažymos 6.2, 6.3, 6.7, 7.1, 7.5, 7.6, 8.6, 8.7 papunkčiai). Atsižvelgdama į tai, kad nagrinėjama situacija yra tęstinio pobūdžio ir ne visi Inspekcijos bei Departamento atlikti veiksmai, taip pat priimti sprendimai tebėra aktualūs dabartiniam situacijos dėl galimo asmenų teisių į saugią ir švarią aplinką užtikrinimo vertinimui, šio tyrimo metu Seimo kontrolierė akcentuoja tik esminius tyrimui reikšmingus aspektus, leidžiančius atskleisti pirmiau paminėtų valstybės institucijų veiksmų tinkamumą (netinkamumą) ar buvusį neveikimą.

17. Pabrėžtina, kad nagrinėjant susidariusią situaciją ir sprendžiant dėl Inspekcijos pareigūnų veiksmų tinkamumo, pirmiausia pažymėtina tai, kad esminiu pagrindu, sąlygojusiu aplinkos aptariamoje teritorijoje teršimą būtiniomis nuotekomis, buvo UAB „X“, kaip statytojo, savavališkai

pastatyti buitinių nuotekų valymo įrenginiai (pažymos 6.3, 7.4 papunkčiai) bei UAB „X“ pastatytų pastatų, esančių [duomenys neskelbtini], Vilniuje, savininkų (gyventojų) pareigos naudotis įsigytais gyvenamosiomis patalpomis tik statytojui užbaigus statybos procesą nepaisymas (pažymos 6.6, 9.3 papunkčiai).

Analizuojant susidariusios situacijos priežastis, manytina, kad abi pirmiau paminėtos faktinės aplinkybės neatsiejamai susijusios, o jų, Seimo kontrolierės nuomone, galėjo būti išvengta, Inspekcijai tinkamai ir laiku įvertinus esamą padėtį bei ėmusis institucijai teisės aktuose nustatytų pareigų statybos valstybinės priežiūros procese įgyvendinimo.

Taip teigtina remiantis tuo, jog UAB „X“ savavališka nuotekų valymo įrenginių pastatytiems pastatams statyba laikytina statybos projekto Nr. PB-16-02-01, 2016, kuris privalėjo būti vykdomas pagal Savivaldybės administracijos 2019 m. balandžio 19 d. išduotą statybą leidžiantį dokumentą Nr. LSNS-01-190419-00379 (pažymos 6.1 papunktis), sprendinių nesilaikymo (pažeidimo) atveju. Statybos įstatyme įtvirtintas savavališkos statybos apibrėžimas (pažymos 11.2 papunktis) patvirtina, jog esminių statinio projekto sprendinių pažeidimas yra priskiriamas neteisėtai (savavališkai) statybai. Pirmiau paminėtų faktinių aplinkybių patikrinimas ir įvertinimas bei savavališkos statybos atvejų nustatymas, remiantis Priežiūros įstatymo 8 straipsnio 2 dalies nuostatomis (pažymos 11.5 papunktis), priskirtas būtent Inspekcijos kompetencijai.

Pažymėtina, kad tyrimo metu Inspekcijos Seimo kontrolieriui teiktuose paaiškinimuose buvo akcentuojama ANK 359 straipsnyje įtvirtinta nuostata (pažymos 11.8 papunktis), numatanti administracinę atsakomybę už statinio (jo patalpų) naudojimą pažeidžiant Statybos įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytus reikalavimus ir (ar) naudojimą ne pagal paskirtį, kas, Inspekcijos nuomone, nustato pareigą būtent savivaldybės administracijai vertinti pastato (jo dalių) naudojimo esant nebaigta statybai teisėtumą (pažymos 6.4, 6.5 papunkčiai).

Atsižvelgdama į tai, Seimo kontrolierė pastebi, jog tyrimo metu surinkta medžiaga patvirtina, jog Inspekcija, dar 2021 m. balandžio 20 d. gavusi Savivaldybės administracijos pranešimą ir 2021 m. gegužės 19 d. atlikusi faktinių duomenų patikrinimą vietoje (pažymos 6.2 papunktis), pagal Priežiūros įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje nustatytą kompetenciją turėjo visapusiškai įvertinti UAB „X“ žemės sklype (kadastro Nr. <...>) vykdomų statybų atitiktį statybos projekto sprendiniams, juolab kad institucijoje buvo gauta informacija apie UAB „X“ laikinai suprojektuotus ir nutiestus buitinių nuotekų valymo įrenginius (pažymos 7.1 papunktis). Tačiau, remiantis surinkta informacija, konstatuotina, jog šios aplinkybės galutinai buvo įvertintos tik po 1,5 metų, kai 2022 m. rugsėjo 30 d. buvo surašytas savavališkos statybos aktas bei 2022 m. spalio 4 d. UAB „X“ (tuo metu jau bankrutuojančiai (pažymos 10.1 papunktis)) buvo teiktas privalomasis nurodymas nugriauti valymo įrenginius (pažymos 7.4 papunktis).

Būtina pažymėti ir tai, kad, Seimo kontrolierės nuomone, nagrinėjamu atveju esminiu vertintinu aspektu turėjo būti UAB „X“ savavališka buitinių nuotekų valymo įrenginių statyba ir tik kaip to rezultatas – UAB „X“ pastatytų pastatų gyventojų naudojimosi įsigytais patalpomis nesant baigta statybai fakto vertinimas. Ši išvada kyla remiantis tuo, kad pastatų statytojo savavališkai įrengti buitinių nuotekų valymo įrenginiai sąlygojo pastatų gyventojų galimybes naudotis įsigytu turtu ir tuo pagrindu susidaryti buitiniams nuotekoms. Taigi, UAB „X“ pastatytų pastatų naudojimas laikytinas pasekme to, kad Inspekcija laiku neužkirto kelio UAB „X“ savavališkai pastatytų valymo įrenginių naudojimui.

Jau minėta ANK 359 straipsnio nuostata (pažymos 11.8 papunktis), numatanti administracinę atsakomybę už statinio (jo patalpų) naudojimą pažeidžiant Statybos įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytus reikalavimus ir (ar) naudojimą ne pagal paskirtį, nagrinėjamu atveju neatsiejama nuo Statybos įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos nuostatos dėl galimybės naudoti pastatytą naują ypatingą ar neypatingą statinį (jo dalį) tik Statybos įstatymo 28 straipsnyje nustatyta tvarka užbaigus šio statinio (jo dalies) statybą (pažymos 11.2 papunktis). Ir nors, Savivaldybės administracijos ir Inspekcijos nuomonėmis, ANK 359 straipsnio pagrindu numatytos administracinės atsakomybės taikymo subjektas skiriasi (pažymos 5.2, 6.4, 6.5 papunkčiai), tačiau svarbiausia yra tai, jog nagrinėjamu atveju ne visiems UAB „X“ pastatytų pastatų savininkams ANK 359 straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė galėjo būti taikyta (gali būti taikoma), tokiu būdu pasiekiant

norimą tikslą, t. y. naudojimosi UAB „X“ pastatytais pastatais (jų dalimis) nutraukimą. Taip teigtina remiantis tuo, kad tyrimo metu surinktų duomenų pagrindu (pažymos 10.5, 10.6 papunkčiai) konstatuotinas faktas, jog tik gyvenamieji namai, esantys [duomenys neskelbtini], Vilniuje, yra nebaigti statyti daugiabučiai gyvenamieji pastatai. Tuo metu gyvenamieji namai, esantys [duomenys neskelbtini], Vilniuje, yra nebaigti statyti vienbučiai gyvenamieji pastatai. Kadangi Statybos įstatymo 47 straipsnyje nurodyta statinių naudotojų pareiga naudoti statinį (jo dalį) tik po Statybos įstatymo 28 straipsnyje nustatyta tvarka atlikto statybos užbaigimo neprivaloma statant vieno ir dviejų butų gyvenamuosius namus (pažymos 11.2, 11.3 papunkčiai), todėl minėtiems vienbučiams (sublokuotiems) gyvenamiesiems namams ši nuostata netaikoma.

Tačiau nepaisant pirmiau paminėto teisinio pagrindo, eliminuojančio galimybę taikyti administracinę atsakomybę pagal ANK 359 straipsnį nebaigtų statyti vienbučių gyvenamųjų namų savininkams, Seimo kontrolierės nuomone, remiantis Civilinio kodekso 4.40 straipsnio 1 dalimi ir 4.103 straipsnio 1 dalimi (pažymos 11.4 papunktis), Inspekcijos konstatuotas UAB „X“ pastatytų nuotekų valymo įrenginių savavališkos statybos faktas būtų lėmęs visų žemės sklype, esančiame a, Vilniuje, UAB „X“ pastatytų vienbučių gyvenamųjų namų savininkams, kaip žemės sklypo (kadastro Nr. <...>) bendraturčiams, civilines teises pasekmes, t. y. draudimą naudotis savavališkai pastatytais nuotekų valymo įrenginiais ir pareigą pašalinti neteisėtos statybos pasekmes.

18. Tai, kad Inspekcija nepakankamai operatyviai ėmėsi veiksmų dėl UAB „X“ pastatytų valymo įrenginių galimo savavališkos statybos fakto nustatymo ir Priežiūros įstatyme numatytų priemonių savavališkos statybos padarinių šalinimui taikymo (pažymos 11.5 papunktis), patvirtina tiek pačios Inspekcijos, tiek Departamento pateikta informacija (pažymos 6.2, 6.3, 7.2, 7.6, 8.6, 9.4 papunkčiai). Šių nustatytų faktų pagrindu Seimo kontrolierė mano, kad Inspekcija dar 2021 m., kai UAB „B“ perėmė UAB „X“, kaip pirminio statytojo, teises ir pareigas (pažymos 10.2 papunktis), galėjo (turėjo) įvertinti UAB „X“ pastatytų valymo įrenginių teisėtumą ir būtent UAB „B“ bei kitiems žemės sklypo a, Vilniuje, bendraturčiams Priežiūros įstatymo 14 straipsnio 1 dalies pagrindu (pažymos 11.5 papunktis) teikti privalomąjį nurodymą dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo. Tačiau, kaip patvirtina tyrimo metu nustatytos faktinės aplinkybės, to padaryta nebuvo.

19. Taigi, iš pirmiau paminėtų faktinių aplinkybių, seka išvada, kad kertiniu pagrindu, galėjusiu apriboti žemės sklype a, Vilniuje, UAB „X“ vykdytas statybas ir tuo pačiu sumažinti buitinių nuotekų susidarymo bei patekimo į aplinką mastą, turėjo būti Inspekcijos laiku nustatytas UAB „X“ pastatytų nuotekų valymo įrenginių savavališkos statybos faktas. Seimo kontrolierės įsitikinimu, Inspekcijai šiuos veiksmus atlikus pernelyg pavėluotai, susiklostė dabartinė situacija, kai tiek pačių UAB „X“ pastatytų pastatų gyventojų, tiek aplinkinių teritorijų gyventojų teisės į saugią ir švarią aplinką yra pažeidžiamos.

20. Spręsdama dėl Departamento atliktų veiksmų tinkamumo, Seimo kontrolierė pastebi, kad, remiantis teisės aktuose Departamentui priskirta kompetencija aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės srityje (pažymos 11.7 papunktis), Departamentas turi užtikrinti padarytų aplinkosauginių pažeidimų pasekmių tinkamą pašalinimą (pažymos 8.9 papunktis), ką nagrinėjamu atveju ir darė (pažymos 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.7, 9.1, 9.2, 9.3 papunkčiai). Tačiau būtina pažymėti, kad tam tikri Departamento veiksmai buvo savitiksliai, nes buvo sąlygoti netinkamo tam tikrų teisės aktų nuostatų aiškinimo.

Taip teigtina remiantis tuo, kad Departamentas 2022 m. balandžio 15 d. kreipėsi į Savivaldybės administraciją su prašymu imtis konkrečių veiksmų dėl UAB „X“ pastatytų pastatų prijungimo prie Vilniaus miesto centralizuotų nuotekų tinklų ir imtis veiksmų situacijai valdyti (pažymos 8.9 papunktis). Šį savo prašymą Departamentas grindė Vietos savivaldos įstatyme savivaldybės administracijoms priskirta geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo organizavimo funkcija (pažymos 11.6 papunktis). Tačiau atsižvelgdama į šią Departamento poziciją dėl neva Savivaldybės administracijos turimos pareigos imtis veiksmų prijungti UAB „X“ pastatytus pastatus prie Vilniaus miesto centralizuotų nuotekų tinklų, Seimo kontrolierė akcentuoja, jog, remiantis Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme įtvirtinta nuostata (pažymos 11.9 papunktis), geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros ir jos objektų statyba savivaldybės teritorijoje, be kitų teisės aktų reikalavimų laikymosi, privalo būti pagrįsta ir

infrastruktūros plėtros plano reikalavimais. Priešingu atveju, Seimo kontrolierės įsitikinimu, būtų pažeidžiami Vietos savivaldos įstatyme įtvirtinti teisėtumo bei plėtros ir veiklos planingumo principai (pažymos 11.6 papunktis). Todėl Departamento 2022 m. balandžio 15 d. rašte Savivaldybės administracijai nurodyti argumentai dėl neva Savivaldybės administracijos turimos pareigos vykdyti vandentiekio ir nuotekų tinklų infrastruktūros statybą <...> gatvės teritorijoje laikytini nepagrįstais.

21. Vertindama Departamento veiksmų nagrinėjamoje situacijoje veiksmingumą, Seimo kontrolierė taip pat pastebi, kad nei iš Departamento teiktų paaiškinimų Seimo kontrolieriui, nei iš kartu gautų dokumentų tyrimo metu nebuvo nustatyta, jog Departamentas, 2021 m. nustatęs faktus apie buitinius nuotekomis daromą aplinkos taršą, už konstatuotus aplinkos taršos pažeidimus būtų taikęs administracinę atsakomybę. Tai akcentuotina, nes nagrinėjamo atveju Departamentas ne kartą konstatavo aplinkos taršos atvejus (pažymos 8.1, 8.3, 8.5, 9.1, 9.3 papunkčiai), tačiau jų pagrindu buvo teikiami tik įpareigojimai nutraukti buitinių nuotekų patekimą į aplinką. Įvertinus tai, pabrėžtina, kad tokiu būdu buvo nepaisyta atsakomybės neišvengiamumo principo, įtvirtinto Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme (pažymos 11.7 papunktis).

Remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinimais (pažymos 13.1, 13.2 papunkčiai), konstituciniai teisingumo, teisinės valstybės principai suponuoja pareigą už teisės pažeidimus taikyti proporcingas poveikio priemones, t. y. akcentuojamas už teisės pažeidimus taikytinų priemonių dydis, o ne siekis apskritai jų netaikyti pažeidimą padariusiems asmenims. Be to, remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimu (pažymos 13.3 papunktis), administracinė nuobauda turi atgrasymo, nubaudimo bei prevencijos tikslus ir ją taikant yra užtikrinamas pažeidėjo atsakomybės neišvengiamumo principo įgyvendinimas. Tačiau, kaip jau minėta pirmiau, Departamento veiksmais to pasiekta nebuvo.

22. Akcentuotina ir Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme įtvirtinto prevencijos principo (pažymos 11.7 papunktis) nagrinėjamo atveju svarba. Tyrimo medžiagos pagrindu teigtina, kad tik 2022 m. gegužės 5 d. Departamento organizuotas Savivaldybės administracijos, Inspekcijos, UAB „A“, UAB „E“, UAB „F“ pasitarimas (pažymos 8.4, 8.8 papunkčiai) ir jame priimti sprendimai dėl konkrečių priemonių susidariusiai situacijai spręsti laikytini tinkamu prevencijos principo įgyvendinimo pavyzdžiu. Tačiau šio pasitarimo metu aptartų priemonių taikymo kontrolė nebuvo nuosekli bei pakankama (pažymos 8.5, 8.7 papunkčiai) ir tai lėmė pasikartojančius aplinkos taršos žemės sklype, esančiame a, Vilniuje, atvejus.

23. Analizuojant dabartinę <...> gatvėje esančių gyvenamųjų namų, kurių statybą vykdė UAB „X“, gyventojų situaciją dėl vis dar nepastatytos kvartalo vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo infrastruktūros bei jos neprijungimo prie Vilniaus miesto centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų, pastebėtina, kad UAB „X“ savavališkai pastatyti nuotekų valymo įrenginiai (dabar naudojama tik nuotekų siurblinė (pažymos 8.9 papunktis)) turi būti demontuoti kaip savavališkos statybos padariniai. Tačiau būtina pažymėti, kad šiuo metu teritorijoje, kurioje statybas vykdė UAB „X“, nesant pagal statybos projektą įrengtos vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo infrastruktūros, nelegalus vandens gręžinys bei savavališkai įrengti nuotekų valymo įrenginiai (siurblinė) <...> gatvėje gyvenantiems gyventojams yra vienintelė galimybė turėti geriamąjį vandenį bei šalinti sukaupiamas nuotekas. Todėl, Seimo kontrolierės nuomone, šiuo metu yra ypač svarbi būtent Departamento atliekama naudojamos siurblinės tinkamo eksploataavimo kontrolė dėl aplinkos taršos buitiniams nuotekomis prevencijos, nes UAB „B“ vis dar vykdančios įsipareigojimus dėl UAB „X“ pastatytų pastatų prijungimo prie Vilniaus miesto centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų (pažymos 8.10, 10.3, 10.4 papunkčiai) <...> gatvės ir aplinkinių teritorijų aplinkosauginė būklė dėl galimos aplinkos taršos buitiniams nuotekomis išlieka nestabili.

Tuo remdamasi, Seimo kontrolierė mano, kad tiek Inspekcija, kaip institucija, atsakinga už savavališkos statybos padarinių šalinimo proceso įgyvendinimą, tiek Departamentas, kaip privalantis užtikrinti aplinkos taršos pažeidimais sukeltų neigiamų pasekmių pašalinimą, turi pagal institucijai priskirtą kompetenciją imtis visų būtinų priemonių atliekant tinkamą UAB „B“ įsipareigojimų dėl UAB „X“ pastatytų pastatų prijungimo prie Vilniaus miesto centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų bei savavališkų valymo įrenginių demontavimo įgyvendinimo kontrolę, nes, Seimo

kontrolierės nuomone, tik tokiu būdu bus užtikrintas kuo efektyvesnis dabar <...> gatvės gyvenamųjų namų kvartale egzistuojančios netoleruotinos situacijos išsprendimas.

24. Atsižvelgiant į tai, kas pirmiau paminėta, ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierės iniciatyva pradėto tyrimo dalis dėl Inspekcijos ir Departamento nepakankamų veiksmų užtikrinant asmenų teisę į saugią ir švarią aplinką pripažintina pagrįsta.

Dėl poreikio tobulinti teisinį reglamentavimą

25. Pirmiau pateiktų išvadų dėl Inspekcijos ir Departamento veiksmų pagrindu, Seimo kontrolierė siekia atkreipti dėmesį į, Seimo kontrolierės nuomone, esantį teisinio reglamentavimo dėl statinių naudotojų pareigos, numatytos Statybos įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje ir įpareigojančios nenaudoti patalpų (jų dalies) neužbaigus statinio (jo dalies) statybos, nepakankamumą.

Pabrėžtina, kad atlikto tyrimo metu faktinės aplinkybės, susijusios su statinių naudotojų pareigos nesinaudoti nauju ypatingu ar neypatingu statiniu (jo dalimi), jei šio statinio (jo dalies) statyba nėra užbaigta Statybos įstatymo 28 straipsnyje nustatyta tvarka, buvo vertintos pagal Statybos įstatymo redakcijos, galiojusios iki 2024 m. sausio 1 d., nuostatas (pažymos 11.2 papunktis). Tačiau nuo 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojusi Statybos įstatymo redakcijos 47 straipsnio 2 dalies nuostata (pažymos 11.3 papunktis) įstatymų leidėjo yra pakeista, išplečiant teisės normos turinį ir numatant draudimą naudoti patalpas (jų dalį) ir sudaryti sandorius dėl patalpų, esančių gyvenamosios paskirties pastatuose (trijų ir daugiau butų (daugiabučiuose pastatuose), ar gyvenamosios paskirties patalpų, esančių kitų paskirčių pastatuose, nuosavybės teisės perleidimo kitiems naudotojams tik Statybos įstatymo 28 straipsnyje nustatyta tvarka užbaigus šių statinių (jų dalių) statybą. Kaip ir iki 2024 m. sausio 1 d. galiojusioje Statybos įstatymo redakcijoje, 47 straipsnio 2 dalyje, minėtoje nuostatoje liko įtvirtinta išimtis dėl pirmiau paminėtos statinių naudotojų pareigos neprivalomumo vieno ir dviejų butų gyvenamiesiems namams.

Seimo kontrolierė pažymi, jog tyrimo metu nustatytos aplinkybės patvirtina, kad tam tikrais atvejais vienbučių (sublokuotų) gyvenamųjų namų formali atitiktis statybos techniniame reglamente STR 2.02.09:2005 „Vienbučiai ir dvibučiai gyvenamieji pastatai“ įtvirtintai sąvokai visiškai neatskleidžia realios situacijos dėl šių pastatų dydžio bei su jų eksploatavimu susijusių poreikių įgyvendinimo ir, Seimo kontrolierės nuomone, visiškai be pagrindo jiems yra taikoma Statybos įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis.

Seimo kontrolierė pabrėžia, kad, kaip buvo nustatyta šio tyrimo metu, gyvenamieji namai, esantys [duomenys neskelbtini], Vilniuje, tik formaliai atitinka statybos techniniame reglamente STR 2.02.09:2005 „Vienbučiai ir dvibučiai gyvenamieji pastatai“ apibrėžtą sublokuotų vienbučių (vieno buto) gyvenamųjų pastatų sąvoką (pažymos 12.1 papunktis), tačiau realybėje tai yra statybos bendrovėms, o ne pavieniams fiziniams asmenims priklausantys, daugiabučius gyvenamuosius namus (kaip nagrinėjamu atveju 6 ir daugiau turto vienetų apimančius) atitinkantys pastatai, kuriuose susidarantys buitinių nuotekų kiekiai prilygsta daugiabučių gyvenamųjų namų gyventojų išleidžiamų buitinių nuotekų kiekiams.

Atsižvelgdama į tai, Seimo kontrolierė akcentuoja, jog įstatymų leidėjui naujoje Statybos įstatymo 47 straipsnio 2 dalies redakcijoje vienbučiams gyvenamiesiems namams, kuriems priskiriami ir vienbučiai (sublokuoti) gyvenamieji namai, palikus išimtį dėl galimybės naudoti statinį (jo dalį) ir sudaryti sandorius dėl patalpų perleidimo kitiems naudotojams neužbaigus šio statinio (jo dalies) statybos pagal Statybos įstatymo 28 straipsnyje nustatytą tvarką, Seimo kontrolierės įsitikinimu, buvo neįvertintos visos galimai susiklostysiančios faktinės situacijos ir tokiu būdu be pagrįsto teisinio pagrindo vienbučiai (sublokuoti) gyvenamieji namai vėl nepateko į statinių naudotojų pareigas nustatančios teisės normos reglamentavimo sritį.

Pastebėtina, kad tiek Savivaldybės administracijos, tiek Inspekcijos tyrimo metu Seimo kontrolierei teiktuose paaiškinimuose minėtosios institucijos taip pat išreiškė nuomones, jog dažnai praktikoje susidarantių situacijų, kai statinių statytojai neužbaigia statybos proceso, tačiau statiniai jau yra pradėti eksploatuoti, užkardymui turėtų būti keičiamas teisinis reglamentavimas (pažymos

5.1, 6.9 papunkčiai). Taigi nors nuo 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojusios Statybos įstatymo redakcijos 47 straipsnio 2 dalies nuostatoje jau yra įtvirtintas draudimas sudaryti sandorius dėl patalpų, esančių gyvenamosios paskirties pastatuose (trijų ir daugiau butų (daugiabučiuose pastatuose), ar gyvenamosios paskirties patalpų, esančių kitų paskirčių pastatuose, nuosavybės teisės perleidimo kitiems naudotojams neužbaigus statinių (jų dalių) statybos, tačiau tuo pačiu tampa akivaizdu, jog naujai nustatytas teisinis reglamentavimas nėra pakankamas, kad užkirstų kelią tokiems naujiems atvejams, kaip ir šio tyrimo metu nagrinėtos situacijos, atsirasti.

26. Kitas šio tyrimo metu nustatytas galimai esamo nepakankamo teisinio reglamentavimo atvejis yra susijęs su nebaigtos statybos statinių naudojimo priežiūros vykdymo funkcijos konkrečiai kontroliuojančiai institucijai priskyrimu.

Analizuojant tyrimo metu nagrinėtos situacijos aplinkybes, tapo aišku, jog UAB „X“ pastatytų pastatų savininkai ėmė eksploatuoti įsigytą turtą, nors pastatų ir inžinerinių tinklų statyba nebuvo (ir iki šiol nėra) užbaigta teisės aktų nustatyta tvarka. Šių aplinkybių įvertinimui Seimo kontrolierė prašė Savivaldybės administracijos ir Inspekcijos pateikti institucijų nuomones dėl konkretaus viešojo administravimo subjekto turimos pareigos atlikti nebaigtų statyti statinių naudojimo patikrinimus bei turimos teisės nustatytų pažeidimų pagrindu taikyti ANK 359 straipsnyje numatytą administracinę atsakomybę.

Kaip teigtina remiantis Savivaldybės administracijos ir Inspekcijos Seimo kontrolierei pateiktais paaiškinimais (pažymos 5.2, 6.4, 6.5, 7.7 papunkčiai), minėtosios institucijos, remdamosi skirtingais teisiniais pagrindais, neigia turinčios pareigą įgyvendinti nebaigtų statyti statinių naudojimo priežiūros funkciją ir kaip tai atliekančią instituciją nurodo viena kitą: Inspekcija laikosi pozicijos, jog nebaigtų statyti pastatų naudojimosi faktų nustatymas ir atsakomybės už šį pažeidimą taikymas yra priskirtinas ne Inspekcijos, o būtent savivaldybės administracijų veiklos sričiai, o Savivaldybės administracija minėtąją funkciją priskiria Inspekcijos kompetencijai.

Atsižvelgdama į tai, Seimo kontrolierė pastebi, kad savivaldybės administracijoms įstatymų nustatyta tvarka priskirtos statinių naudojimo priežiūros funkcijos apibrėžimas Vietos savivaldos įstatyme (pažymos 11.6 papunktis) yra itin lakoniškas ir todėl, kaip teigtina remiantis Inspekcijos teiktais argumentais ir pateiktu Aplinkos ministerijos aiškinimu (pažymos 6.4, 6.5, 7.7 papunkčiai), gali būti traktuotinas plečiamai. Tačiau atsižvelgus į Savivaldybės administracijos pateiktą nuomonę, jog savivaldybė vykdo tik užbaigtos statybos statinių naudojimo priežiūrą (pažymos 5.2 papunktis) ir Statybos įstatyme apibrėžtas statybos užbaigimo bei Priežiūros įstatyme įtvirtintas statybos valstybinės priežiūros sąvokas (pažymos 11.2, 11.5 papunkčiai), Seimo kontrolierė daro išvadą, jog pagal dabar galiojantį teisinį reglamentavimą yra neaišku, kurios institucijos – Inspekcijos ar savivaldybių administracijos – kompetencijai yra priskirta nebaigtų statyti statinių naudojimo priežiūros funkcija.

Seimo kontrolierė pabrėžia, kad viešajame administravime yra netoleruoti tokie atvejai, kai konkrečių institucijų funkcijų atlikimas (neatlikimas) yra grindžiamas tam tikros institucijos, nors ir formuojančios politiką tam tikroje srityje (nagrinėjamu atveju – Aplinkos ministerijos), kažkada teiktu išaiškinimu (pažymos 7.7 papunktis), o ne konkrečiomis teisės aktų nuostatomis, aiškiai apibrėžiančiomis konkrečias viešojo administravimo subjekto funkcijas konkrečioje veiklos srityje.

27. Atsižvelgdama į pirmiau pateiktas išvadas, Seimo kontrolierė konstatuoja, kad teisinis reglamentavimas turi užtikrinti teisės sistemos aiškumą bei nuoseklumą, nes tai suponuoja konstitucinis teisinės valstybės principas (pažymos 13.4 papunktis), todėl pirmiau paminėti šio tyrimo metu nustatyti teisinio reglamentavimo trūkumai, Seimo kontrolierės manymu, privalo būti išanalizuoti, įvertinti ir ištaisyti.

Remdamasi tuo, Seimo kontrolierė daro išvadą, jog Aplinkos ministerija, kaip valstybės politiką statybos ir jos priežiūros srityje formuojanti institucija (pažymos 12.2 papunktis), turi išanalizuoti šio tyrimo metu išryškėjusio teisinio reglamentavimo nepakankamumo pagrindus ir spręsti dėl poreikio tobulinti teisinį reglamentavimą šiame tyrime paminėtų ir (ar) kitų teisės aktų kontekste.

28. Atsižvelgiant į tai, kas pirmiau paminėta, ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierės iniciatyva pradėto tyrimo dalis dėl poreikio tobulinti teisinį reglamentavimą pripažintina pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAI

29. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia, kad aplinkybės dėl Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos ir Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos veiksmais (neveikimu) galimo asmenų teisės į saugią ir švarią aplinką neužtikrinimo pasitvirtino.

30. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia tyrimo savo iniciatyva dalį dėl poreikio tobulinti teisinį reglamentavimą pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

31. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininkui** rekomenduoja:

31.1. su šio tyrimo išvadomis (pažymos 16–19 punktai) supažindinti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos tarnautojus, atkreipiant jų dėmesį į būtinybę savo veikloje kuo operatyviau įvertinti gautą informaciją apie galimai esamą savavališką statybą, atlikti su tuo susijusius patikrinimus bei imtis priemonių savavališkam statybos padarinių šalinimo procesui įgyvendinti;

31.2. įpareigoti atsakingus Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos tarnautojus pagal Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos teisės aktuose nustatytą kompetenciją imtis visų būtinų veiksmų (priemonių) dėl UAB „B“ priimtų įsipareigojimų dėl UAB „X“ pastatytų pastatų prijungimo prie Vilniaus miesto centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų bei žemės sklype a (kadastro Nr. <...>) esančių savavališkų valymo įrenginių demontavimo įgyvendinimo tinkamos kontrolės užtikrinimo;

31.3. pavesti atsakingiems Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos tarnautojams dalyvauti Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos inicijuotame susitikime, darbo grupėje ar komisijoje aptariant būtinų priemonių dėl efektyvesnio ir operatyvesnio šio tyrimo metu aptartos situacijos <...> gatvėje išsprendimo klausimą.

32. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos direktoriui** rekomenduoja:

32.1. su šio tyrimo išvadomis (pažymos 20–23 punktai) supažindinti Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos tarnautojus, atkreipiant jų dėmesį į pareigą institucijos veikloje vadovautis Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme įtvirtintais prevencijos ir atsakomybės neišvengiamumo principais;

32.2. įpareigoti atsakingus Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos tarnautojus pagal Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos teisės aktuose nustatytą kompetenciją imtis visų būtinų veiksmų (priemonių) dėl UAB „B“ priimtų įsipareigojimų dėl UAB „X“ pastatytų pastatų prijungimo prie Vilniaus miesto centralizuotų vandentiekio ir nuotekų tinklų bei žemės sklype a (kadastro Nr. <...>) esančių savavališkų valymo įrenginių demontavimo įgyvendinimo tinkamos kontrolės užtikrinimo;

32.3. siekiant aptarti ir nustatyti būtinų priemonių dėl efektyvesnio bei operatyvesnio šio tyrimo metu aptartos situacijos <...> gatvėje išsprendimo klausimą, inicijuoti Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos, Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos, UAB „B“ bei (esant poreikiui) kitų atsakingų institucijų ar įmonių atstovų susitikimą, darbo grupę ar komisiją ir nedelsiant imtis veiksmų tarpinstitucinio bendradarbiavimo principo pagrindu priėtų išvadų ir (ar) priimto (-ų) sprendimo (-ų) įgyvendinimui, apie priimtas išvadas informuojant Seimo kontrolierę.

33. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Lietuvos Respublikos aplinkos ministru**i rekomenduoja atsižvelgiant į šios pažymos 25–27 punktuose aptartus Statybos įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos nuostatos trūkumus ir teisinio reglamentavimo dėl nebaigtų statyti statinių naudojimo priežiūros funkcijos konkrečiai institucijai nepriskyrimo spragą, pavesti atsakingiems Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos tarnautojams:

33.1. išanalizuoti poreikį dėl Statybos įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos nuostatos pakeitimo bei spręsti klausimą dėl poreikio parengti Statybos įstatymo 47 straipsnio pakeitimo projektą, kuriuo būtų patobulintas teisinis reglamentavimas dėl statybos naudotojų pareigų naudojant ar sudarant sandorius dėl vienbučių sublokuotų gyvenamųjų namų pardavimo nustatymo;

33.2. išanalizuoti poreikį dėl teisės aktų ar naujų teisės aktų nuostatų, susijusių su nebaigtų statyti statinių naudojimo priežiūros funkcijos įgyvendinimu, priėmimo ir parengti su tuo susijusių teisės aktų projektus, kuriuose būtų nustatytas aiškus teisinis reglamentavimas dėl nebaigtų statyti statinių naudojimo priežiūros funkcijos konkrečiai viešojo administravimo institucijai priskyrimo.

Primenama, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Šios pažymos kopija taip pat pateikiama Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkei ir Vilniaus miesto savivaldybės merui susipažinti.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė